

چکیده پژوهش:

مدل‌های یکی از غنی‌ترین پایگاه‌های اطلاعاتی جهان در حوزه اطلاعات کتابشناختی انتشارات زیست پزشکی است که از سال ۱۹۷۱ ایجاد شده و از طریق نمایه‌های چاپی مانند ایندکس مدیکوس، نظام‌های پیوسته و دیسک‌های فشرده قابل دسترسی است. استفاده از پایگاه مدل‌های بر روی دیسک فشرده در کشور ما رونق فراوانی یافته، بطوریکه در سال ۱۳۷۵، هفتاد و یک دوره از انواع مختلف دیسک فشرده این پایگاه در ۳۲ دانشگاه علوم پزشکی کشور وجود داشته است. از آنجایی که برای برنامه ریزی بهتر خدمات اطلاعاتی، به اطلاعات مستند نیاز می‌باشد و با توجه به محدودیت‌های مالی کشور و نیاز به استفاده بهینه از امکانات موجود، پژوهش حاضر با روش پیمایشی در ۲۴ کتابخانه وابسته به دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران، تهران و شهید بهشتی انجام شد تا هزینه هر کاوش را برای دانشگاه ارائه دهنده این خدمت تعیین کند. برای جمع‌آوری اطلاعات از دو لیست کنترل، یکی برای گردآوری اطلاعات مربوط به کاوشها و یکی برای گردآوری اطلاعات مربوط به هزینه‌های هر مرکز برای ارائه خدمت مدل‌های استفاده شد.

نتایج نشان می‌دهد که کتابخانه مرکزی دانشگاه علوم پزشکی ایران از نظر تعداد کاوش‌های انجام شده از پایگاه مدل‌های در مدت یکماه در صدر کتابخانه‌های مورد پژوهش قرار دارد (۶۲۲ کاوش). همچنین از نظر هزینه‌های صرف شده برای خدمت مدل‌های هم، همین کتابخانه بیشترین هزینه‌ها را کرده است. براین اساس، معلوم شد که هزینه هر کاوش از پایگاه مدل‌های در مدت یک ماه در این کتابخانه ۴۷۳۵ ریال بوده است که کمترین مقدار در بین کتابخانه‌های مورد تحقیق می‌باشد و لذا این کتابخانه در صدر جدول هزینه - سودمندی قرار می‌گیرد. کتابخانه دانشکده بهداشت تهران و کتابخانه مرکزی علوم پزشکی تهران نیز در رده‌های بعدی قرار دارند. کتابخانه‌های دانشکده دندانپزشکی علوم پزشکی تهران و بیمارستان شهید رجایی نیز کمترین استفاده از پایگاه مدل‌های را داشته‌اند و بالاترین هزینه هر کاوش مربوط به این دو کتابخانه است. لذا پیشنهاد می‌شود در کتابخانه‌هایی که عمدتاً از پایگاه‌های اختصاصی

برای کاوش اطلاعات بهره می‌گیرند، پایگاه مدلاین خریداری نشود.

همچنین نتایج نشان می‌دهد که صرف بالاتر بودن هزینه‌ها، نمی‌تواند به تنهایی عامل افزایش هزینه هر کاوش باشد و افزایش میزان استفاده از یک خدمت می‌تواند جبران هزینه‌ها را بکند، چنانچه این مطلب در مورد کتابخانه مرکزی دانشگاه علوم پزشکی ایران به خوبی آشکار است.

همچنین استفاده از آزمون X^2 نشان می‌دهد که بین هزینه - سودمندی کتابخانه‌های همگن در سه دانشگاه تفاوت معنی‌دار وجود دارد و نیز بین هزینه - سودمندی کاوش اطلاعات از پایگاه مدلاین در کتابخانه مرکزی هر دانشگاه با کتابخانه‌های دانشکده‌ای و بیمارستانی همان دانشگاه تفاوت معنی‌دار وجود دارد. آموزش مراجعان برای کاوش دقیق پایگاه مدلاین، نگرفتن وجه از مراجعان، افزایش ترمینالهای کامپیوتری و استفاده از کتابداران مجرب و دوره دیده برای تصدی خدمت مدلاین، از پیشنهادهای این تحقیق برای افزایش استفاده از این خدمت و در نتیجه افزایش هزینه - سودمندی آن برای مراکز ارائه دهنده این خدمت می‌باشد.